

Изази суботом.

Цијена:

За ЦРНУ ГОРУ и АУСТРО-УГАРСКУ на годину 6 ф., на годину 3 ф., на четврт године 1 ф. и 50 новчића.

За БОСНУ и ХЕРЦЕГОВИНУ и све остале земље у ЈЕВРОПУ и АМЕРИЦИ: на годину 20 франка, на годину 10 франка, на четврт године 5 франка.

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

Л И С Т З А П О Л И Т И К У И К Њ И Ж Е В Н О С Т .

Претплата плаћа се у плаћеним писмима непосредно администрацији „Гласа Црногорца“ на Цетиње, а може се и картом уплатити на пошту у Котор. Дописи плаћу се уредитишћу. Рукописи се не враћају.

За огласе плаћа се, по простору који заузима из петита, 7 новчића од реда за први пут, а за сваки даљи пут по 5 новчића. За огласе веће и на дуже пријеме попушта се.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ.

Свршетком овога мјесеца истјече претплата многим нашим претплатницима. С тога их лијепо молимо да претплату што прије пошаљу. Од 1 априла почињући примаће „Глас Црногорца“ само они који су претплату за њега напријед положили.

Лист стаје:

За Црну Гору и Аустро-Угарску:

На годину фор. 6. —

На по године „ 3. —

На 1/4 год. (3 мјес.) „ 1. 50

За Босну и Херцеговину и све остале земље:

На годину фран. 20. —

На по године „ 10. —

На 1/4 год. (3 мјес.) „ 5. —

Претплата из Црне Горе не се плаћа у наплаћеном писму на *Управу Државне Штампарије на Цетињу*.

Претплата са стране може се као и до сад слати на г. *Петра Рамана-новића у Котор* са означењем да је за „Глас Црногорца“.

Претплату на наш лист у Србији прима *Гр. срп. општинско новина и књижара В. Валожића у Београду*.

Ко са стране жели послати претплату непосредно на Цетиње, не се упути на Државну Штампарију у писму наплаћеном до Цетиња.

Цетиње, 20 марта 1892.

Администрација „Гл. Црногорца“.

СЕДМИЧНИ ПРЕГЛЕД.

ЦЕТИЊЕ, 27 марта.

Сва јевропска журналистика у овом тренутку највише се занима с динамичкијем атентатима анархиста у Паризу. А средњејевропској журналистици је то добро и дошло, кад већ не може да се бави с нихилистичкијем атентатима у Русији. И нас је бечки

„Кор. биро“ ревносно извјештавао о тијем парижкијем атентатима до ситница. И у истини, и ако није та појава зло, које би могло оборити Француску са њеног положаја, што је заузела у међународнијем односима, ипак мора заставати бриге, али не само влади француској него у истом мјери свим владама и државама, не само у Јевропи него у цијелом свијету.

Што је анархизам? Анархизам би хтио да људи живе без икаквих закона и без икаквих свеза и граница државних! А пут к тој утопији анархисти су узели убијање и рушење. Тако је анархизам рођени брат нихилизму, а гњијездо им је било особито по мрачним становима емиграната по Швајцарској, у Лондону и у Паризу. Вели се, да су ту руски емигранти прву улогу играли; али ево је баш овдје дана италијанска полиција у Нануљу ухватила тобожњег руског нихилисту Иванова, кад тамо а оно је њеки Њемац, који је служио као њемачки шпион у Француској!

Има већ два мјесеца како је из једног француског депозита украден динамит у великој количини, и одма су га стали анархисти употребљавати у Паризу, гдје су извршена четири атентата један за другим. Посљедњи је био управљен противу генералног пркуратора државног Билота, и највише је штете проузроковао. Наравна ствар, полиција париска на први знак варварског подухвата овога стала је развијати сву своју ревност противу тајнијех злочинаца, и једнога по једнога похватала је неколико анархиста, и најпослије и вођу ове злочиначке завјере Раванпола. Кад се чуло, да је Раванпол ухваћен, Париз је одахнуо испод притиска великога страха што је био ту завладао.

Но ко је тај Раванпол? „М. Алг. Цајтунг“ доноси из Париза шљедече податке о њему: Леон Леже, обично зван Раванпол, у истини Кепинштајн, незаконити је син једног Пруса, што особито петицу француски листови. Ке-

винштајн је изучио бојадисање, има 32 године, а од више година је један од најопаснијех кријумчара и убојница. Не-чувеном дрскошћу уморио је 6 јуна прошле године 86-годишњег старца у Шамблесу код Монтбрисона, те му одвакао злата, сребра и бакра у вриједности од 40,000 франка. Кад су га неколико дана затијем ухватили, утекао је седморици полициста из рука, и више га од онда нијесу могли наћи. — Дакле опет Њемац под именом францускијем!

Осим што је париска полиција развила тако своју дјелатност противу анархиста, и влада је поднјела закондавном тијелу предлог о смртној казни за подобне атентате. А 40 анархиста иностранца прогнала је преко границе. Ова строга мера имаће без сумње добре посљедице; а што је најглавније одузеће анархистама и сроднијем им елементима могућност, да се одсе у Паризу гњијезде.

Париска „Политик“ вели: Искуство учи, да се анархисти, који се служе убијањем и рушењем, често налазе у малијем четама, и да је безобзирно поступање према једноме таквоме отровном гњијезду од спасоноснијех посљедица за велику масу њиховијех неодавнијех једномисленика. У Њемачкој, у Аустрији и у Америци неколико извршенијех смртних казни било је довољно, да анархисте научи памети. Тако ће без сумње бити и у Паризу, и брзо ће се видјети, да су анархисти са њиховијем атентатима у Паризу слабо послужили својој ствари, пошто је Француска и Париз до јучер фактично анархистичкој пропаганди највише слободе пружао, што одсе има друкчије бити.

Рјешење министарске кризе у Берлину оставило је за собом посљедица у пруско-њемачком државном животу, које могу постати врло озбиљне и судбоносне, а то с раздјељења власти и дужности царског канцелара

напријед. Чауш баша изабрао је ово постоје, али, напавши се страшно увријеђен, намерно је да се освети овоме сувише гордоме франку.

Пошто су све претходне церемоније биле свршене и кад је требало ићи у пријестолни дворца, онда је чауш баша обратио пажњу портиног драгомана, Маврокордата, на дугачку и прелијепу израђену сабљу коју је Фериол носио и додао је уз то, да по постојећим обичајима нико не смије изаћи под оружјем пред султаном, те су с тога опоменули посланика, да скине своју сабљу. Фериол је на то рекао, да је сабља дна француског ођела и то главни, и да он, носећи сабљу, поступа онако, како је поступао његов претходник Шатонез, и да неће скидати своју сабљу.

Залуду су турци објашњавали, да Шатонез није нико дао право да са сабљом излази пред султаном и да треба узети у обзир ту околност, што је онда била мода да се носе кратке сабље, те се и сабља његова претходника могла скрити међу мрскама од аљина, а да је турски чиновници не примјете. Залуду је заповиједник од јаничара уговарао посланика, а тако исто и остали виши чиновници, — посланик је остао при своме.

Кад су о свему овоме доставили великоме везиру, овај је ријешено, да треба ризоружати француског посланика, а ако се то не мога постићи лијеписм начиним, онда да се учини преваром. Он је послао да кажу Фериолу, да је вријеме ићи на аудијенцу и да га султан већ чека. Посланик се онда извјестио, дали му се допушта да иде на аудијенцу са сабљом и било му је одговорено, да му се допушта.

Фериол је био већ на прагу пријестолне сале и ту се само обрнуо наатраг да види, да ли сви петнајест друга његове

од оне пруског министра-пресједника. Истина то није првнина. И год. 1873, кад је Бисмарк био на врхунцу своје славе, био је уступно војном министру Рону предсједништво у пруском министарству; али послје неколико мјесеца он је сам признао, да тако не иде, и изјавио је у парламенту, да царски канцелар, ком су подрезани пруски корјени, остаје са свијем немоћан. Али Бисмарк је могао такве покушаје чинити — вели „Варшавски Дневник“ — јер је сила његова генија искључивала могућност сваког опасног сукоба у владинијем круговима. А у „новом правцу“ прилике су се јако измјениле. Особито за Пруску овај покушај је од великог значаја. Силом царске конституције, пруски министар-пресједник даје напутке прускијема преставницима у савезном савјету, у којима лежи пруска хегемонија у Њемачкој, вршећи уплив на опћи правац њемачке политике. За то је и потребито да царски канцелар, руководитељ њемачке опште политике, буде у исто доба и пруски министар пресједник, јер само тако се може постићи пуна истовјетност пруске и њемачке политике, која служи оосовом пруске хегемоније. Овијем раздвојењем могу се појавити сукоби између канцелара и министра пресједника на штету пруске хегемоније, што се не може жељети са пруског гледишта, у часу када партикуларизам по свој Њемачкој диже главу, како није до сада. За то њемачко јавно мњење узнемирено слиједи питати: „Што ће даље бити? Куда ми идемо?“ Али промјене у министарству не дају одговора, јер имена новијех министара не значе никакве одређене политичке системе ни програма.

Тек што се успостављају редовни односи између владе Сједињенијех Држава у Америци и Италије, који су били прекинути због познатог личновања, извршеног прошле године на некијем италијанскијем поданицима у Новорлеану; пријети други сукоб изме-

пратиће иду за њим, али на велико његово чудо, он је видио, да за њим иду само шесторица, а остале су чауши задржали у првој сали. Посланик је видио да се ту нешто против њега кува и ријешено је, да ће прије погинути, него понизити своје достојанство, па је метнуо лијево руку на балчак од сабље, а у десној је држао пиштољ Лудвика XIV султану. Осим два капицибаше, који су по обичају држали Фериолу испод руке, примаме му се сад и трећи окремниг пораста и ставши пред њим мучио се, да му како истргне сабљу, али узалудно. Пошто је Фериол био дошао већ изван себе од љутије, он тако јако удари овога великана десном руком и коженом, да је одма неколико крока одскочио назад. Тада посланик из свега гласа завиче: „Зар тако нарушавају код нас међународно право,“ па видећи да се отиснути капицибаша спрема да га опет напане, учинио је потоњи очајни напор и ослободио се из рука друга два капицибаше, који су га испод руке држали, извади на подовину своју сабљу, па онако исто високом гласом упита Маврокордата, коме се ондје жели нанијети увреда, или францускоме краљу или њему лично и налазили се Турци у непријатељским односима према Француској. Маврокордато етојао је као поражен и само је ћутао. Фериол је већ био увјерен, да ће ствар доћи до најцрњих посљедица. Но у тај исти час на вратима се показао Капица (старешина над бијелим енуеинама), који даде знак руком, да се не чини никаква насиље францускоме посланику, па се онда примаме овоме и рече му, ако ће скинути сабљу султан ће га благонаклоно примити, неће ли то учинити, но и даје остале упоран, онда нека се врати у свој дворца.

Фериол је одговорио, да он нити може, нити оће то учинити и отказао се од

ЛИСТАК „ГЛАСА ЦРНОГОРЦА.“

ЗАСТУПНИЦИ ЈЕВРОПСКИХ ДРЖАВА

У НЕКАДАШЊЕМ

Цариграду

историјски преглед

В. Теплова.

(Превод с руског.)

(Наставак.)

Пошто би Султан саслушао посланикову бесједу, онда би главом дао знак великоме везиру, да му одговори на њу и тај одговор био је одма преваћан с турског језика. Кад је велики везир говорио своју бесједу излазио би на средину сале, а бесједа му је била, по обичају цариградског двора, врло кратка.

Кад би посланик саслушао султанов одговор, онда је узимао од свога секретара кредитивна писма и предавао их је миралему, овај капудан наши, овај великоме везиру, а велики везир постављао их је на један од јастука, који су били поред пријестола.

Овим се аудијенца свршавала, и посланик је одма одлазио. Овом приликом капицибаше који су, као год и при уласку, држали и посланика и његову пратњу испод руке, старали су се, да се свом тежином тијела ослоне на руке јевропљана, како би их тим приморали, да се што ниже поклоне пред султаном. ¹⁾

Кад је султан, године 1644 врло грубо примио императорског посланика, барона Чернина, онда га је капицибаша, мислећи

да ће тим угодити султану, тако грубо тискао, приморављују га да се до земље поклони, да је барону слегло прстеном прста, који је вриједио 4.000 дуката. Год. 1667, избили су готово на мртво пољскога посланика за то, што се учинило султану, да му се није довољно писко поклонио. Због тога истог разлога, године 1671, гурунули су францускога посланика Маркиза Нуантеза тако, да се повалио на тло. ²⁾

Пошто би посланик изишао, онда би на вратима прве авлије од Сараја појахао коњ, али су га опет устављали под дрветом и приморавали га, да ту, онако на коњу, чека док велики везир, на повратку кући, прође са свом пратњом. Тек тада је могао посланик ићи у свој дворца, где га је предусријетала оглушна војничка музика од четири оркестра, о којима смо горе поменули.

Готово с таквим исто церемонијалом примани су и инострани изванредни изасланици с том само разликом, што је ове потоње пратио мањи број јаничара, давали су им мање куптоша, а мање је било и лица, која су их на аудијенцу пратила; посланици су могли пратити 25 лица, а изванредног изасланика не више од петнајест.

За вријеме аудијенце јевропљани су стојали пред султаном под капицама, али нијесу имали право бити са сабљама.

Због овога потоњег произашла је једанпут таква неприлика, да је могла повући за собом крупне посљедице.

Кад је 5 јануара 1700 године француски посланик Фериол барон д' Аржантел пишао султану на аудијенцу, није допустио чауш баша да у вријеме церемонијалног хода иде с десне стране од њега, него му је предложио да иде или с лијеве или

1) Neuf anée à Constantinople, par Brauer, 296.

2) Hammer X. 67. XI. 282. XI. 346.

ђу владе петријех Сједињенијех Држава и Инглеске због Берингског питања, које по особитој конвенцији између двије владе има рјешити један арбитраж. Ова конвенција, коју има још да одобри америкаски конгрес, не одређује права, која двије државе могу вршити у Берингском мору док изађе пресуда арбитража. Пошто је пак истеко рок *modus vivendi*-а, који је забрањивао за вријеме рибарства у Берингском мору, лорд Саззбери је писао у Вашингтон, да он усваја продужење овог *modus vivendi*-а, али условом да се инглеским рибарима даде накнада, у случају да арбитражи одбију претезије америкаске владе.

Пресједник републике Г. Херсон подио је сенату предлог одговара на ову инглеску ноту, у ком се захтијева, да се продужи *modus vivendi* онакав какав је и у исто доба даје се на знање, кад не би влада Инглеска хтјела пазити на досадашњи ред у Берингском мору, да ће сједињене Државе силом забрањити рибарство. И сенат је једногласно овај одговор примио.

Најновије вјести о овоме сукобу доносе, да је сенат америкаски једногласно усвојио поменути конвенцију и да је отишло неколико америкаских ратних бродова пут Берингског мора. Из Лондона пак јавља се, да су инглески рибари били извјештени о стану ствари на поменутом мору.

Арбитраж ће се овај састојати из седам чланова; наименовање седмога дато је италијанском Краљу Умберту; а сједиште арбитража биће у Паризу.

ПРЕГЛЕД ЛИСТОВА.

Поводом тијем, што је румунски Краљ Карло предао руском посланику у Букаресту 10.000 франака, с молбом да их пошаље у Петроград комитету за пострадале од перодине, петроградско **Н. Време** пише:

На Краља је учинила силни утисак појава по свој Русији чувства хришћанског милосрђа и узајамне братске љубави, и он је с уздицањем говорио о штедроти Царевој, о невјеројатном заузимању државне администрације и друштва у ублажавању невоље, и при свршетку, о дирљивој бризи руског војника, који хита да удијели дио од свога комада хљеба својој браћи, која га нема.

По увјеравању лица, која су близу дворских кругова, Краљ Карло одавна је искао прилике да посвједочи своје симпатије према Русији.

Ми смо увјерени, да ће ова осјећања, што је Краљ Карло изјавио, наћи живог одзива у Русији, која је тако тијесно спезана с Румунском историјском прошлошћу. Нама се чини, да је одавна

требао учинити крај свакоме неспоразумљењу, које је изазвало од неко доба жалосно охлађење у односима једно-вјернијех сусједа. То би сада било у толико лакше постићи, у колико на челу румунске владе стоји партија конзервативна, коју је сам Краљ на владу позвао, и која се вазда сматрала, да заступа националну независну политику и што тјешње, основано на узајамном поштовању, зближење с Русијом.

Петроградски **Гражданин** доноси овај чланак:

Може ли што смјешније бити од руског словенофилизма? Овај нови есназ није до сада био познат ни оним политичким круговима, који никад нијесу били руски пријатељи. Први пут сад је овај есназ изашао из берлинске фабрике у намјери да му се Јевропа диви!

Ми се толико „протестантском језуитизму“ ни најмање не чудимо: такве су данас прилике на које се не треба љутити колико их треба сажаљевати. И доиста свему се прије човек могао надевати него ли оваквој њемачкој подвали. Они исти Њемци нивнички биргери, који су све до јуле трубили да је словенска култура дивљачка, или у најмању руку екстремна хипотетичка, данас се као црни под кором савијају око Пољака декламирајући им на пољском језику оне исте пјесме, које су они сами у злој намјери саставили. На сваки Пољак, који није за тањир сочива продао своју народност и своју савјест, увидјеће и прозрети, ту крвничку намјеру потомака оних истих Њемаца, који су Пољску и довели до тог стања само да што боље учврсте своје њемачко господство и своју власт над Словенима. Сваки Пољак, који је ма шта научио а, који у исто вријеме није заборавио, оно што заборавити није смјо — освету и своје право — тај ће данашњим њемачким пољскофилима одговорити: „non possumus, — timemus danaos et dona ferentes,“ што би се руски могло рећи, лијепна хвала; знамо ми вас врло добро, најпријед да нам вратите све оне земље које сте нам ви Њемци на силу и превару отели, па онда ону нашу дјецу, коју сте пољемчили и непрестано пољемчавате од времена Фридриха великог, па ћемо се тек онда моћи даље разговарати.

У Русији сваки је Пољак могао бити и јест Пољак, који није био бунтовник или кривокаланик. Је ли тако у Познану, где и најмирнији и најсиромнији Пољак хтјео не хтјео, нити је могао нити може своју народност и свој језик чувати, његовати и развијати као културни народ. Њемци су, ови модерни Вандали са најмирнијим и најдобродушнијим Пољацима увијек поступали и поступају као некад Римљани што поступање са покореним народима, које они барбарима знаху. И све то, нота bene догађа се у цуном језу XXог вијека, у коме Њемци Пољаке и плаћају и прогоне као бесправно и освојено робље! Ко је још гдје жалосније и неовјешчије туђе народе — однарођавао него ли што Њемци Пољаке пољемчине? Није ли Њемачка

колонијација служила за углед свакој другој, гдје се тицаше, и систематског и стратешког уништења једног народа? Ко смје порећи, да аустро-угарски Њемци, од памтвијека не крвнички и крвнички не искоришћивали Словене? Није ли жива истина, да Пољаци у Галицији ни данас не би имали никаквих политичких права, да их Њемци лукаво не употребишине на сатирање других Словена а највише Руса у Галицији? Има ли човјека учена и паметна, који смје порицати да Њемци, јединствени и праве своје пријатеље и савезнике — Чехе, силом пољемчавали, не учинили својим највећим противницима? А све зар није било и не бива, по наговору и упуству из Берлина? Смје ли ко занекавати да Њемци за толико времена позванским Пољацима не хтјеше дати ни владику, само за то не би ли их ма на који начин лакше и брже пољемчили могли?

И посље свега тога берлински дедаци мисле е су све то Пољаци заборавили, и да ће им за љубав лијених очију *du roi de Prusse* све то опростити, па да ће повјеровати њиховим јеврејским прокламацијама и њихким фабрикацијама?!

Човјек се на оваке дедаци не може љутити, њих само презирати може.

ИЗ ГАЛИЦИЈЕ.

У Галицији је на дневном реду међу рускијем народом питање о правопису. Подоповилека странка плоти Украјинофили теже да уведу фонетику у правописе, намјером очевидном, да се галички Русе, пошто су се поштинили, још више удаље од своје браће колосајне Русеје.

Наравно да ту тежњу подржавају Пољаци, који и тако нијесу престајали трудити се, да докажу галицијем Русима, да су они засебни народ, који има свој особити језик, који се и не може изразити у писму обичнијем рускијем правописом.

Али није ни то доста. Чинили су се и чине се покушаји, — вели „Варш. Дневник“ — да се замијени кирилица са латиницом. Кад би се то постигло, већ би лакше могао, да се замијени руски пољскијем језиком у књизи руског народа у Галицији.

За то је сасвим наравно, што су се руски патриоти у Галицији и сви што љубе своју народност подигли противу овајнах фонетике.

С друге стране — вели „В. Д.“ — управитељи Галиције виде у јединство руског правописа политичку опасност за Аустрију. Чудновато је, како таква опасност не пријети од јединства правописа рускијех, прускијех и аустријскијех Пољака? Или ће и они брзо образовати неколико правописијех система? То би било сасвим дошљедно! Но нема сумње, Пољаци ту теорију неће за себе прихватити, него само што се злобно могу радовати издјелу Украјинофила. Докле допре та тежња разједињавања Руса, најбоље изустрити факт, који је изио на јавност др. Антоновић, депутат у Лавовском сабору, у својој брошури „Галицко руска политика“, што је прошле године у Лавову издао, и што је била конфискована. Г. Антоновић каже, како је шездесетих година савјетник Сумер био подио предлог у Бечу, да се од галицко руског најријечиј учине три

језика: гуцулски, подољски и лемковски, на који би начин — вели др. Антоновић — отргли не само од Московца него и од Украјинаца.

Главни поборници за фонетику излазе на позорницу професор Черновицкога универзитета Смаљ Стоцки, ученик знаменитог слависте Миклошића, и др. Гартнер, који су приготовили цијели меморандум по томе питању.

Да се томе отпру, „Галицко-руска матица“ и „Общество имени М. Казковека“ саставили су списе, у ком излажу, зашто треба сачувати историјски правопис у Галицији, те у исто доба разјашњују сва неудоства овајнах фонетичког правописа.

На овај глас чуо се одзив из све Галиције и адресе и протести долазе бечком министарству на стотине противу фонетике, која би се шћела увести у школе књиге. До коња фебруара стигло је 268 таквијех протеста са 12,047 потписа.

Не може се не дивити — завршује „В. Д.“ — како Украјинофилима тако и Пољацима, што они још мисле, да ће изстријебити из галицко руског народа свијест његова јединства с цијелијем рускијем народом. Они могу смутње спјати и заводити поједине, али њихова напрезања, да изопаче народну самосвијест неће никад успјети, као што се није могло успјети ни унијом.

Сасвим други значај има фонетика у српскоме језику, који нема диалеката, него пастр с Кома говори исто као онај с Велебића; што више, народне пјесме, скупљене са уста тих настира класички су узор српског језика.

Књижевност, умјетност и просвјета.

(Нове Књиге.) Примили смо следеће нове књиге:

Гласник Српског Ученог Друштва, књига 73 и 75, у Београду, 1892. Првој књизи је садржина: 1. Црно-речки Округ. Од Дра. С. Мачаја (са часоказом); 2. Неки подаци о основним школама у Србији, 1840 до 1861. Од дра М. Спасића; 3. Материјал за Историју Црне Горе. Прилог У од М. Драговића; 4. Историјски споменици српски. Нови прилог. Од Г. Витковића; 5. Грађа за историју града Риска. Од М. Драговића. У другој књизи налазе се ови чланци: 1. Преглед садржине 90 рих књига Гласника од 1841 до 1891 од Ј. Бошковића; 2. Каква је латинска граматика потребна за наше гимназије? од дра Ј. Туромана; 3. О механичким радовима деформисање еластичног тијела. Од Љ. Клерића; 4. Грађа за политичку историју српску новог времена. Од М. Милосављевића; 5. Писма Вука Стеф. Караџића Лукијану Мушицком. Приложно М. Браковић; 6. Научно истраживање и одређење границе народа балканског полуострва. Предлог Д. Ђурића. 7. Очист Довол. Некролог од Стојана Бошковића.

— **Пансионатније** хумореска Ернеста Екштајна, превела с њемачког М. Николића. Београд, 1892. Цијена 50 пара.

— **Побратимство**, гласник великошколске омладине. Уредник М. В. Тирић професор В. школе. Г. прва свеска П. Београд 1892. Садржина: 1. О етогодишњици рођења С.

аудијенце; затим је свињо са себе кунтош кога му је султан даровао и предао га је придворноме чиновнику, па је наредно свињма члановима своје пратње, да и они то исто учине. Кунтоше су слагали на миндерима управне редове, да не би турцима дали повода, да их послје окриве и да реку, да су они бацали своје кунтоше и да су се бајали с небрежностју одијели према султанским даровима.

Кад је посланик био већ на вратима, велики везир наредио је да реку Фонтону, драгоману францускога посланства, да Фериол однесе све дарове, које је био приредио за султана, па је тако и учињено.

Трудне околности у којима се тада налазила отоманска империја учиниле су, те је султан Мустафа II. ену ову ствар оставио без пошљедица. Само су турски историчари, који причају о овоме догађају, дали Фериолу назив манити посланик „дели елчи“.

На шест мјесеца послје ове аудијенце, која као што се види није почла за руком, Фериолу се догодила нова неприлика: он је имао обичај да шета по Босфору у једној великој галери, која је била са свијем слична султановој и изала је онакав исто покривач постављени музичаром као галера султанова. Велики везир од имена султанова наредио је францускоме посланику, да не смје више шетати у таквој галери ако не жели да оде на дио и он и галера. У исто доба везир је наредио да ударе двије стотине тозага возарима посланикове галере.

Фериол је још десет година послје тога остао у Цариграду и управљао пошланиством, а у све десет година није ни једанпут добио аудијенцу код султана.

То је онај исти Фериол, који је доцније одвео из Цариграда једну робљу, коју је тамо купио, будућу књижевницу —

mademoiselle Aissé, која је послје постала толико позната при Версаљском двору својим умом, љепотом и авантуризмом. 1)

Пошто би јевропски заступници добили ову свечану аудијенцу, нијесу више никад могли виђети ни султана, нити великог везира, осим само у случају кад би подносили нова кредитивна писма, или каква год извјешта, или, најпослије, кад су одазивали са своје дужности.

Кад би посланик био одазивао са своје дужности, онда је добијао аудијенцу код султана и тада су му предавана одговорна писма на кредитиве, које је подносио његов прејамник.

Кад би посланик одлазио на привремену допуст, онда се јављао само великом везиру.

Пошто јевропски заступници нијесу за вријеме свога пребивања у Цариграду могли виђети великога везира, били су принуђени да све своје послове врпе у Порти, преко својих драгомана. Драгоману су обично узимали из тамошњих источних фамилија и они су, као једини посредници међу иностраним дипломатима и турском владом, стекли с вријемом велики значај.

Заступници иностраних држава морали су у старо вријеме сваки пут кад би ишли код великога везира носити дарове не само њему, по и осталим министрима и њиховим помоћницима. Ови су се дарови састојали обично у неколиким аршипима златоткане материје, атласа или свате. Осим тога, дарови су се носили обавезно још два пут на годину и то на Бајрам и Курбан Бајрам и сувине при сваком новом назначењу великог везира и министра ино-

страних дјела. Овај разурни обичај био је уништен по Кучук-Кајнардјанскоме миру.

У почетку овога вијека постојао је још један обичај. Кад је султан посјећавао највећом училиште у Галата-Сарају, или кад је љетом проводио по неколико сати близу Бујукдере (сеоце на Босфору, где се налази љетња резиденција рускога посланства), онда су му инострани заступници шиљали као дар разне комоте и елатарије у кристалним или порцеланским вазама. Ове приносе доносили су драгоману дотичних мисли, а предавали су их Кизлар-аги (старелини црних свихуа и читавог султанског харема,) који им је као уздарје за то давао од имена султанова смотак од сто цјастра (око сто франка по тадашњој цијени).

Како звањ посланика, тако и права која су му припадала по међународним уговорима ријетко су турци уважавали и ни најмање нијесу штитили његову личност, особито кад је долазило до свађе с државом, коју је посланик представљао. У овим приликама турци су често заборављали и најједменарије прописе који су и муслиманским правом потврђени, — „елчије зевал јокдир“ (посланика никаква несрећа не може снаћи) „ве ма алер ресул илел белат“ (посланик врши само наредбе онога који га је послао). Солиман Велики дао је готово законску силу ријечима: „посланици су одговорни за ријеч коју дају њихови господари и, као заложници, морају бити кажњени у случају ако се та ријеч прекрши“.

У трактатима који су закључени међу Турском и Аустријом у XVI и у почетку XVII вијека, непрестано се налази члан који гласи: „да ће високе стране договорнице у међусобним односима у свему поступати хуманитарно (humaniter) процес-

datur) и да неће више затварати посланике, пуномоћнике, агенте и чланове њихове пратње, па ни у том случају, ако мир буде нарушен.“

Поред свега тога, по већ постојећем обичају, кад би год Турска објавила рат којој јевропској држави, одма би посланика те државе затворили у Замак седам кула. Иностранци заступници тако су били вични овоме реду, да су полазили у заточење тако лако, као да су полазили на аудијенцу код владара, при двору којега су били акредитовани.

Кад је венецијански банл године 1684 предао Порти објаву рата од Венецијанске републике, онда да би избјегао затвора, обривао је себи браду, опинио кошу и тајно побјегао из Цариграда најприје у простој лађици, а послје на киоском броду.

Али осим тога, тако рећи, обичнога поретка, који је постојао за све јевропске заступнике у онде, бивали су по некад изузетци, кад су се према неким од њих понављали у затвору изванредно грубо, па су их који пут и мучили; ово особито врши једи за венецијанске банле и аустријске посланике. Кад би Турци објавили рат Венецији, одма би затворили банла у тијесни затвор, а по улицама су телали трубили у трубе и викали, да је свакоме слободно убијати и робити венецијанске поданике, који год допаду до шака.

По ни у мирно доба нијесу инострани заступници у Цариграду били осигурани од разних неприлика.

Године 1658, тако су избили венецијанскога банла Капела, да је овај хтјео сам себе да убије. Истина, нијесу му дали да ово изврши, али га је то тако потресло, да је позудио, и пошто је седам го-

1.) Nouvelle galérie de femmes célèbres, par Sainte-Beuve, p. 167.

Милутиновића-Сарајлије од Змаја Ј.; 2. Помен С. Милутиновићу Сарајлији од дра Веснића; 3. Границе српства према истоку и југу од Ј. Васиљевића (по народном предању о „бакарном гумну“); 4. Српске народне умотворине, скупно М. Обрадовић; 5. Српски чувари, pjesма од В. Рашића; 6. Сеоска механа, слика од Т. Љ. Поповића; 7. Два листа, pjesма М. Митровића; 8. Римљанка на купању, превод с грчког од В. Рашића; 9. * * * pjesма од Т. Поповића; 10. Парламентаризам у Инглаској и апелутиза у Француској, од А. Филиповића; 11. Антропоидни мајмуни од Т. Х. Хекслија, превод с руског од Ј. Михајловића; 12. Књижевност и т. д.

Љетопис Матице српске књуга 168, Н. Сад, 1891. Сарајлија: 1. Манастир Жито-мислић у Херцеговини. Од дра Р. Симоновића; 2. Успомене из Италије. Од дра Ђ. Дера (наставак); 3. Можели школа бити без тјелесне казне? Од М. Нешиковића; 4. Цар Јован. Хисторијска трагедија у пет чинова. Написао М. Поповић (свршетак); 5. Књижевност: Прва настава у вјери за православне српске ученике првог и другог разреда основних школа. Написао Н. Ђ. Вукићевић. Оцјена М. Нешиковића; 6. Гласник из српског и словенског свијета: Преглед повјеснице словенских књижевности (Наставак). Књижевност у Пољака, од дра Стевана Павловића (наставак); 7. Изводи из списаника књижевног одбора.

— **Славјанског Обозрение** у фебруарској свесци доноси: 1. Три мира азијско-јевропскога материка од проф. В. И. Даманског; 2. Јоан Амос Коменски (с портретом) од проф. А. Ђ.; 3. Граф Л. П. Толстој, как художник и мудрец од Светозара Гурбана Вајанског; 4. Город Лефан-Леденед у славјанској поезији од проф. М. Е. Халанског; 5. Љетопис; 6. Пјема из славјанских земаља; 7. Библиографија и т. д. Ми и опет препоручамо најтоплије овај руски журнал.

НАРОДНА ПРИВРЕДА.

Прекопавање баште.

Прекопавање је врло важан баштовански посао. Прекопавањем хоћемо да постигнемо ово:

1. Прекривањем баштенског земљишта ваља да идемо за тијем, да што више доње земље изложимо уливу ваздуха и других појава, да сви они гасови, који се налазе у ваздуху, дубље продру у земљу и на ову што више учину.

2. Земља са шта мора на дубље прекопати и издробити, да би се жилице нашег усјева што боље могле у њој развијати и лакше распирити, да вода кроз њу брже и дубље пролази.

3. Да и ваздух и вода могу лакше у њу продирати, како би се оно љубре, којим смо прије прекопавања земљу нагнојили, боље под уливом кисеоника распало и у земљу претворило.

4. Да се прекопавањем сав коров на био овај већ у растењу или у сјемењу са свијем сатро, да не троши и одузима хране оном биљу, које ваља на тој земљи да култивишемо.

Све ово постићи можемо добрим прекопавањем, окопавањем, подгртањем и прањењем.

дина одбједио у тамници у Дренопољу, тамо је и живот окопчао.

Са послаником Фердинанда Аустријскога, бароном Бузбеском, понашали су се више као с државним преступником, него као с иностраним заступником. Посланику тога истога Фердинанда пољаку Јерониму Ласкоме (Lasczky), палатину Спратијскоме, у мало што није солидарно откинуо нос и уши и тек захваљујући великоме откупу Ласки се спасао од тога грдила.

Године 1566, ђермански император послао је за резидента у Цариграду некога Алберта де-Виса (de Viss), да закључи са султаном уговор мира, по преговори су били прекинуте ушли грубе увреде, која је нанесена аустријскоме посланику на улици у сред бијела дана. Кад је једанпут де-Вис, истајући се на коњу, еусрио шеки-ул-ислама са великом пратњом, онда је један из пратње повикао аустријскоме резиденту, да се одма скине с коња пред поглаваром муслиманскога доховиштва. Де-Вис, не познајући мјесне обичаје и држећи премного на своје дипломатско звање, није хтио испунити тај захтјев. Одма за тим напали су на посланикову пратњу јаничари и сви муслимани који су били у пратњи шеки-ул-ислама, а самога су посланика на силу свукли с коња и страховито избиле.

Залуду се де Вис тужио Порти на такво нарушење међународних права, па видећи да му није могуће осветити се за тако тешку увреду, није добио задовољштину, наскоро је од јада умро. Император се тада налазио у таквим приликама, да је нашао за боље прећутати ту увреду, него тражити задовољштину, а без да се надао на успјех.

Кад аустријски посланик Прејнер није хтио дати великоме везиру Синан-пашу 3000 и више дуката на дар, онда му је

Да би пак све то извели као што треба, нужно је да у првој линији имамо добар халат, којим желимо онај посао да обавимо. Доброта халата састоји се у том да је згодан, чист и за овај рад удељен. Овдје је најпотребнији халат ашов (копча), мотика (окопало) од три широка паровка гвоздене виле и напошлетку грабље.

Право прекопавање, да одговори својем циљу ради се у јесен. Тада се земља мора што дубље да прекопа. Ашов ваља да је што дубљи и да се подобли слој земље хвата. При овом прекопавању не иде се за тијем, да земљу ситнимо, колико да доњи слој земље тако на противну страну избацимо, да она земља што је избачена врхом ашова буде непосредно горе избачена, да чини површину ново прекопавање земље, ња она што је горе на главној ширини ашова буде бачена доле, па ма ашовом читаве грудве да будемо избацивали. Ове ће се грудве у току зиме услед смрзле на прољеће при крављењу са свијем распасти, тако рећи у прах. Још боље кад се у јесен башта прекопа на се грудве измрљају, што ће међу њима више и веће пуцњине остати, те ће влага и смрзла кроз пуцњину земље дубље и доле продирати и тиме земљу плоднијом учинити. Прољеће ће је са свијем ровиту засати и тада ће се у другом прекопавању лакше а и боље посао обављати, када баш поглавито морамо за тијем ићи да земља што ситнија буде.

Наступи ли прољеће мора се по други пут земља прекопати и тада се мора дубље овај посао изводити и ако не баш онако као јесени. Но тада морамо назити, да не прекопавамо у овом времену кад је земља јако влажна, јер ће се сваки ашов земље укалупити и кад га избацимо на противну страну сунце ће га пречећи и тако рећи учерини ће се, те тијем би опет циљ промашили. Друго је пред зиму, тада ће ове грудве смрзле раздробити, а у прољеће она не наступи, те ће остати угрудовена. Стога се мора онда у прољеће земља прекопати, кад се земља од влаги са свијем процједи, и кад се при копавању сама распада. — Нескуласту земљу довољно је једанпут прекопати и то у прољеће, у оној истој дубљини у којој се обавља и код осталих врста земља.

На први поглед изгледа да је прекопавање баштенске земље доста прост и једностран посао, па се с тога притом послужу и не обзира на то околност, да би требало у јесен другојачије прекопати а у прољеће другојачије.

Наша надничари, која тај посао већином обављају слабо се обзиру на горе споменуте околности. Они раде, па може бити и најсавјесније, како знају — али ипак им радња не одговара циљу, који прекопавањем желимо да постигнемо. Стога је нужно разложити им, због чега је овако добро, и брзо ће и сами доћи до те увиђаности, да заиста нијесу добро радили онако, како су они гледањем од другог научили без да су сазнавали и узрок свога трудна рада.

У прољеће се свака грудва па и грудвица разбити мора и од сваког гада земља очистити. Земљу ваља такође, као што већ једном рекосмо, дубље прекопати од прилике 20 сан. Јер ако илне прекопамо, ушлед летно жеге горњи ће

Синан-паша запријетио, да ће га изложити при срамотноме стубу и да одатле неће жив отићи.

Другога императорскога посланика, Ђурковића, назвао је велики везир на првој аудијенци „неом“ и наредио је да сломе његову сабљу.

Године 1712, затворили су у тамницу шведскога посланика Функа само за то, што је продао великоме везиру молбу Карла XII о томе, да му пошаље субвенцију од хиљаду ћеса новца.

Године 1585, затворили су у тамницу посланика Рудолфа Аустријскога само за то, што није донио дарове султану Мурату III.

Године 1593, аустријскога посланика, барона Креквица, силом су одвели из посланичкога стана, артије су му запленили, а њега су оковали у ланце и повукли најприје у логор великога везира, а за тим у Биоград, где је и скончао од великих muka које је претрпио. Од тридесет људи његове пратње неки су дуго времена провели по тамницама, а неки на галерама.¹⁾

Велики везир Али-паша, који је био прије кануџан-паша, послао је једанпут официјално писмо аустријскоме посланику Хербону, у коме је турски достојанственик пријетио овоме дипломати, да ће га угостити тозагама; а аустријскоме интернунцију Старцеру пријетио је некики везир, да ће га обесити или истући канџијама „као магарца“.

Године 1634, Порте је својеволно ударила контрибуцију на све француске

1) Интересанте подробности о томе што се зблио с аустријским послаником садрже се у књизи „Живот чешкога кнеза Јована Братислава у Цариграду и у тешкој турској робљи“, која је изашла у Петрограду године 1877 у дивном преводу с чешкога од К. П. Победоносцева.

слој земље — баш онај прекопани — пре пресушити и жилице које се у њему налазе нити ће се моћи због тврдоће даље развијати, нити ће пак моћи, због суше, хранљиви сок у себе увлачити, јер је овај само у влази растворен, а паче је везан за земљу. Напротив кад је у горе споменутој дубљини земља прекопана, оно и ако и кад се горњи слој земље просуши и стврдне још доле остаје доста оне прекопане и трошне земље, која је влажна, а по том и хранљива и мека, кроз коју жилице могу и надаље да се без икакве препреке развијају. Тијем је баш оно постигнуто, што желимо да постигнемо.

(„Дом. Лист“)

ДОМАЋЕ ВИЈЕСТИ.

Четиње, 27 марта

(С Двора.) Његово Височанство Књаз Никола кренуо је у понедељник пут Никшића, где је стигао у сриједу вечер. У пратњи Његовог Височанства налази се и г. Војвода Петар Вукотић. — Њезино Височанство Књагиња Миlena чека се пред Ускрсење у Бару. „Јарослав“ сјутра креће из Бара пут Анконе, да прихвати Њезино Височанство.

(Личне вијести.) Прошле суботе приспјели су г. Војвода Војо Петровић из Нице, и г. Министар Вуковић из Дубровника. — Г. генерал Милинковић, аустро-угарски министар-резидент при нашем Двору, отпутунао је у Беч. — Г. Војвода Симо Поповић повратио се јучер из Дубровника у Опцп. — Г. Маркиз Бјанки де Кастилјанко, италијански министар при Двору Његовог Височанства Књаза отишао је ове недјеље у Тријешће, да види своју болесну госпоњу и свог сина од 14 година, који је јако оболело од тифуса.

(Из завода „Царице Марије“.) Овијех великијех пости редовно су се служиле „преждеосвећене“ у овдјешњем женском заводу, на којима су имале приступна бивше воспитанице завода и господа, која стоје са истијем заводом у каквој свези. Ове године особито је привлачно на ове црквене службе хор питомица, који при богослужењу пјева. Данас је било на преждеосвећену Његово Високопреосвештенство г. Митрополит Митрофан и г. Архиепископ, царско-руски министар на Цетињу. Хор питомица пјевао је потпуно обичну народну-руску литургију врло лијено. И нас, што нијесмо научени на ово појање, што напуња руске цркве народом и што му побожност улијева, управо је плућница анђелска мелодија „Да исправитеја молитва моја“, па

трговце, а да им не би пало на ум да се противе, наређено је, да се сви обезоружају. Преметачина за оружје, успркос угловима, чињена је и у самим посланичким дворцима, а инглескоме посланику, серу Peter Wychey, узели су и сабљу и то ону исту, којом га је инглески краљ произвео у ред ритерски.

Године 1755, кад је инглески посланик Портер, у свечаној аудијенци подносио од имена краља Ђорђа II. честитања султаву по поводу његова ступања на пријестол, онда је реис-ефендија (турски министар иностраних дјела) Абди притискао на чело Портеру одговорно писмо султаново, а у исто вријеме људи реис-ефендијин ухватили су посланика за главу и старали су се да га принуде, да пољуби султанов потпис.

На опроститој аудијенци Абди је наредио те су истргли столицу испод посланика, тако да је Портер био принуђен да стоји пред великим везиром, који је сједио на своме дивану.

Узајамно натијецање и препирке око првијенства, које су бивале међу европским посланицима, много су им шкодиле у очима Турака. Тако н. пр. државе које су се натијецале у Цариграду, нијесу ни од чега узмицале, само да умање тако несносни за њих улив, кога је Француска била задобила код Порте. Посланици других држава, да би разјарили турке, свакојак су преувеличавали случај, који се догодио с француским послаником де Ноелем, доказујући бајаги, да је он само због своје прећеране гордости нарушио старински обичај, по којему се посланик у вријеме аудијенце код султана, мора поклонити наднишаху до земље. Посланици пак ових држава, које су се непријатељски односиле према Француској, — н. пр.

„Није спли небеснија“. Штета само што капела институтска није већа да више слушаона може уживати ове душевне еласти. Овај хор је саставља, научила и њим управља гђица Олга Петровна, родница Гђице Началнице Института. — Страстне недјеље такођер ће бити служба прва три дана у 9 сати изјутра. — Сјутра на Лазареву суботу, Гђица Началница са наставницама изводи све питомице на скадарско језеро, на Врањину и на Ком, рад ког излета г. Архиепископ најмио је параброд „Даницу“ и ставио Началници на расположење. — Овијех ускршњијех ферија неће питомице дома одити.

(Из болнице.) Н. В. Господар благоизволно је у понедељник походити болницу Даница I. Распитавши о недугу и домаћим приликама сваког појединог болника, а особито тежих и оперисаних, благоизволно их је утјешити са неколико милостивих ријечи, а неке и повчаном помоћу обдарити.

(Читала.) Пишу нам с Ријеке: Поп Што Вурашковић, 22 ов. м. преселио се у мјечност у години 58 ој свога јуначкога живота и то послје кратког боловања. Год. 1862 у бојевима противу Турака показао се отличним јунаком, за које је добио Обилића медаљу. Последњег рата исто се је борио међу првим јуначким баталиона цеклинског и био је прави потомак јуначке куће Вурашковића.

Лака му родна земља и вјечити спомен!

Т Р Г О В И Н А.

Никшић, 18 марта 1892. — Ево нам цијене са ономаданњег пазара:

Волови сума 150 кила од 50 ф. до 55 ф. — Урметия 1 и по кило по 12 1/2 новч. — Брашно ур. 1 и по кило по 13 1/2 новч. — Пшеница 1 и по кило по 15 н. Јечам 1 и по кило по 12 н. — Кртола 1 и по кило по 3 1/2 н. — Дуван у лезу 1 и по кило по 1 ф. 25 н. — Дуван дограм 1 и по кило по 1 ф. 2 н. — Луз (сад) 1 и по кило по 20. н. —

Р А З Л И Ч И Т О.

(Тристогодишњица Коменскова.) великог хуманисте и педагога седамнајестог вијека, прослављена је не само у његовој отаџбини, Чешкој и у цијелом словенском свијету тако исто и преко граница словенских. Влада бечка забранила је истина, да се овој прослави придружи и школа чешка, али је за то чешки народ још одушевљеније прославио свога великог сина. На дан прославе било је великијех демонстрација, те је било и ишчеља. Значајно је што су на дан прославе чешки универзитетски ђаци из Прага послали депешу Цару Њемацкоме Вилхелму, у којој велел: „Разлика народности није нас задржала да признамо величину Коменскога; разлика народности не може нас задржати, да ви зато будемо од срца захвални.“ На дан

посланици инглески и холандски, — тако су се понижавали, да су, као робови, падали пред султаном ницнче и љубили њим испод султанскога пријестола.

Године 1639 инглески посланик платио је 15 ћеса злата, само да му се даде првијенство пред аустријским интернунцијем, бароном Кинеским.

Два инглеска посланика, сер Бендиш (Thomas Bendish) — заступник праламента — и сер Саквил (Sakville Crow) — заступник краљев — дуго су се међу собом препирали и сваки је за себе говорио да је он прави посланик инглески. Те су се препирке прекинуле захваљујући томе, што се у то умјешао придворни астролог Хусеин, који је, пошто је најприје узео велико мито од Бендиша, наговорио султана, да призна за пуномоћнога заступника британске владе сера Томаса Бендиша, који је наскоро за тим примљен на аудијенцу код султана.

Сер Саквил, кога смо горе поменули, имао је још прије тога неприлика с инглеском трговачком компанијом која је трговала с Левантом и обје су се стране тужило једна на другу Порти. Пошто се наклоност Порте Отоманске добијала само митом и пошто је зависила искључив) од величине подмешене суме, то су и ове двије странке једна пред другом, надбачале једна другу у цијени. — тако кад је посланик предавао 60.000 неких новца од којих је сваки вриједио по 8 пјестра (480.000 пјестра) — компанија је предлагала 200.000 таквих новца (1,600.000 пјестра). Ова су се јадовита препирака прекинула тек кад је Саквил био одазван натраг.

(Наставиће се.)

саме прославе. 28-16 марта, ово је из Берлина брзојављено римској „Опшине“! Одиста значајно и за природу тројног савеза!

(У Бугарској.) Уписано је у војску за 1893 год. 14 хиљада рекрута и то 11.640 хришћана, 224 мухамедоваца и 109 јевреја. Број мухамедоваца у опшегу територијалне дивизије софијске износи само 26, територијалне дивизије видинске 131, тракијске (јужно бугарске) дивизије 175, балканске дивизије 202, дунавске дивизије 510 и преславске дивизије 1207. Од тих 14.000 рекрута 9930 биће уврштени у инфантерију а 4070 у друге редове војске. Сем ових рекрута, који ће вршити војну службу једну односно три године, служеће четири мјесеца код резервних инфантериских пукова сви физички способни младићи који, из породичних обзира имају право на краћу војну службу. Број ових рекрута није тачно назначен, али се мисли да ће их бити 18 до 20 хиљада. Сва пјешадија, изузевши техничке чете, обучаваће се свуд са мал лихеровим пушкама. За други позив народне војске (38 до 45 год.) узаконене су сад кратке војне пјетбе у логору. Како Новој Слободној Преси из Софије пишу, бугарска влада ради неуморно на усавршењу војне снаге земаљске и жртвује гдне суме, много веће него што су у будућу свађене на набавку најсавршенијег оружја, муниције и на равне војне потребе.

(Рат на мр.) „Љубавански Родолуб“ пише: Повјест нас учи, да наша држава и уз мале промјене скоро цијела Јевропа није тако дуго и непрекидно ужинала мир, као што баш овај час. Но исто тако нас учи повјест, да тако дуготрајно оружје није захтијевало од народа толиких жртава, нити их је тако ослабило, као што садашњи мир.

Дондје је такво доба, гдје ниједна држава не вјерује и свака се боји, да не би непријатељ на њу навалио у случају рата. Обја жела, да ваља стећи, колико је само могуће савезника, еједина је ево јевропске државе у два велика табора, а и у властитом табору не вјерује савезник савезнику. На једној страни стоји тако звани тројни савез; то је Аустрија, Немачка и Италија, а на другој страни Француска и Русија. Обје стране кушају, како би предбоље за се мале државе. Инглиска из далека гледа, на којој би страни било више добитно; Шпанолска се тај час приближује тројном савезу; Срби, Бугари и Румуни нијесу заборавили на своје ослободитеље, на Русе, премда њихове владе, бар за сада, удварају се нашој држави и тројном савезу. Тај тројни савез није међутим сретно склоп, јер су га створили Немци, који се боје Француза; талијански пак народ каже сваком згодом, да за Аустрију немари и да би успркос свијема владиним погодбама волио ратовати против Аустрије, него ли с Аустријом. Ми аустр. Славени неможемо никако појмити, зашто не би могли живјети у миру с Русијом, која није никада повела војне против нас, нити жели од нас отети баш ни педаљ земље. Русија је опет године 1848 спасла нашу монархију од велике неприлике, поразивши са својом војском бунтовничке Мађаре. Од тога часа код нас господују Мађари; они нас одклањају од Руса, а држе у савезу са Нијемцима, који би жељели, да у случају рата са Французима, Русија буде свезаних руку.

Такав је данашњи положај и свака мора признати, да није угодан за аустријску државу. Непјера је престола мах у цијелој Јевропи и зато свака држава настоји око тога, да буде боље спремна за рат, него ли друге. Сваки дан изуми какова бистра глава ново оружје, нове топове и пушке, да се с њима убијају војници, као што туча убија пшеницу бјелицу; свака држава тежи за тим, да се чим прије снабдије ново изумљеним оружјем, какво види код својег сусједа. Данас се довеоу нове пушке, за које су потрошени милиони и милиони, а сутра стигне вијест, да се сусједна држава припрема још боље, тада се баца у ропотарицу, међу старо жељезо, тек доготовљено оружје и опет се троше милиони и милиони за смртносно оружје, које је боље од сусједава. Тако је код нас, а тако је и свагдје.

Погледајмо сада, какве су последице тога страшнога патјецања. Стари се намети подвостручују, нови се измишљају, и сваки новчић, заслужен тешком муком, мора се употребити за набаву новог оружја. Државе се немају кад више бринути за сељаке, за трговце и обртнике; немогу, узпркос све већој скупојни, дозволити већу плаћу својим чиновницима, немогу градити најпотребитијих жељезница, путова и друго — јер све поједо оружје војске, а од тога црпе корист само велики богаташи. Сељак, којему војна дужност и онако отишле најбоље силе за посао, једва носи то несносно бреме; људи се селе у туђе крајеве; обртници једва заслужују свагдашњи хлеб; трговци један за другим банкротирају; дочим државни чиновници само тешком муком достојно уздржавају своје обитеље; то је жалосна, но жална

Боже, истинита слика нашега времена. Да непрећемо, то доказују податци службених листова о изсељивању, о есекутивним продајама земљишта и о стечајима трговаца; то доказују задњи догађаји, што су се збили у Берлину, гдје су гладни радници од цара на сред пута захтијевали хлеба; као што и задњи догађаји у Бечу, гдје јавна добротворност дан на дан отишле смрти од глади прско 10.000 људи. Тако је код нас и тако је свуд и свагдје. Није дакле чудо, да се свуда очевидно шири социјализам, то јест, задруга страдајућих радника, којима је стало до тога, да преиначе то несносно стање. А свему је томе крив тај вјечни страх пред ратом и то злосредно најтежање држава, које желе једна другу надвладати извренијим оружјем. Због тога се јављају гласови, који тврде, да би био кратак рат (дуг и онако не може да буде, уз такво страшно оружје) мање зао, но што је тај угрожени мир, који ће мало по мало довести на просјачки питање све народе. То је међутим сигурно, да народи неће моћи дуго издржати сред таквога положаја, те би морали молити Створитеља: Чувај нас свега зла; чувај нас рата, а у првом реду очувај нас од глади.

(Персијска нова година.) Дана 21 марта су Насер-Едипови поданици поздравили почетак прољећа, славећи „поруз“, то јест персијску нову годину. У Техе-рану се је Његово Величанство Шах, уз пеобичан сјај, попео на престоље и примио честитке страних посланика, окружен везирима и другим високим достојанственицима. — Обреди, што се годимице понављају том згодом, ванредно су занимиви. Пред пачаком, сред краљевскога врта, постављени је златни пријестол; с једне и с друге стране пријестола по један ред сједала, такођер од злата; покривена су кадифом, а опређена за стране посланике; пред пријестољем покривају тло драгоцјени сагови, проткани златом и сребром. У једнаесет сати прије подне почимљу долазити везири и друге одличне личности. Око подне, када се покаже Његово Величанство, музика засвира персијску химну. Пред краљем иде чета стријелца и еунуха, који носе велике тогаје. Златна круна, начињена драгоцјенима и златан нас, а на преима низ најразличитијега драгога камења — у том се сјају указује шах. Присутници волочењем поздрављају владара, док се пење на пријестоље. — Дворанин ступи на подножје, приређено у ту сврху, сред сакупљене господе и чита краљев говор. „Ми краљ, син краљев, унук краљев... краљ краљева, носиоц Цамшидова жезла и Фридунове круне, ми нас поздрављамо. Молимо бољу провинцију, да течајем нове године подијели срећу нашем краљевству, славу нашој војсци, дику нашем народу...“ Иза тога се глора јавно читају брзојавне честитке, а почимљу са честитком престолонашљедника, који пребива у Таурису. Остали краљевни рођаци, који присуствују тој церемонији, пођу сирам пријестола, клекну на кољена и у руку пољубе краља, који их позове на зајутрак краљевском столу, а то је изнмнмо одликовање, што ће се поновити тек следећега поруза. — Када су свршени ти обреди, шах дијели дарове и части међу своје љубимце, а за тим се повуче у посебну свечану дворану, гдје дочека стране посланике у приватној аудијенцији.

Нова је година и народна и вјерска свечаност. Поруз је био у старој Зороастровеј вјери први дан стварања свијета, а Цамшид је тај дан одрекао за народну светковину. — Народ приповиједа, да је Али, Махометов братић, тога дана засјео на пријестоље Калифата, побједивши своје непријатеље, три прва калифа, за којима је била подјармљена Персија. Тако је сво нова година народна и вјерска светковина и слави се широм цијеле Персије; сваки Персијанац, био богат или сиромаш, облачи том приликом ново одијело. Пријатељи и сусједи долазе један другом у посјете и часте један другога разноврстним слаткишима; жене и дјевојке, које иначе стоје под варварским надзором, тога дана уживају неограничену слободу. Рано зором, чим осване поруз, излазе на шетњу ван града или села те беру љубичице, или се окупе око судова напуњених водом, зароне у њма своје претенове, а при том пјевају: „Бистра вода, изворе среће, дај ми лијепога и богатога заручника“; узбуркају воду и према томе, како се претен сипшта на дно, погађају свој уде; друге опет паде бакље на гробовима сватаца Алиових потомака, или скачу преко запањених огњева а при том пјевају разне пјесме ватри на част.

Младићи, уз велик жамор, у веселим хрпама пролазе градеким улицама; ондје опет видни заљубљенога пјесника, унах лица, меланхолична погледа и сломјена срца, гдје уздише и уз гитару пјева о пролетној љубави, која се је пробудила из дугога зимскога сна, те пјесмом живота и младости надахнујује преиспорођену нарав. „Господар

Ферхад је љубио лијепу и божањску Схирину; сњежно се је брдо подигнуло пред пачаком његове гране и од ње разстављало несретнога љубавника: он са жаркога је даха љубави околни снјег, брдо се је растопило, а из земје су никле руже и јасмини: божањска је Схирина допула онамо брати лијане, а сретни љубовник, сакривен међу густим лишћем, притисну јој пољубац на њене ружичасте устне. Љубите, о љуби, љубите увјек! Љубав је божије сунце, а прољеће је љубавно доба“. То су ево свечаности и пјесме, које поздрављају пре порођену нарав у Персији од више него ли хиљаду стољећа.

(Велики дијамант.) — Анвору (Антверпену) у Белгији гледа сада у једној радионици један дијамант, који важи 474 карата, има у дужину 7 сантиметара и у промјену 4.75 сантиметара. Кад се буде угладио, имаће све једнако 200 карата тежине и на тај начин биће по величини други дијамант у свијету. Величина ће му бити тако као голубије јаје. До сада је највећи дијамант у персијскога шаха и назвали су га „Велики Могул“, важи 280 карата; за њим долази дијамант „Орлов“ у руској круни, који важи 197½ карата; за овим „Велики херцег од Тоскане“ у аустријској круни, који важи 139½ карата; са овим „Рецент“ са 136½ карата и „Кохинур“ од 102½ карата међу драгоцјенима енглеске круне. На глађење „Кохинура“ потрошило се 200.000 дин. и трајало је неколико година, тако да се отуда даје судити, колико ће стати глађење горњег новог дијаманта и колико ће времена требати за то. За сада не може се знати, колика је вриједност овом камењу, јер за вриједност пије морална само тежина; тек кад се сврши глађење, моћи ће стручњаци казати, шта му је вриједност. (Крат у мјерењу драгога камења има 1/140 дна једне унције од 2 лота.)

ТЕЛЕГРАМИ БЕЧКОГ „КОР. БИРА“.

БИОГРАД, 22 марта. — Кабинет се овако реконструисао: Пашић предсједништво, извањске послове и провизорно финансије; Милосављевић унутрашње послове; Душманић трговину; Ђорђевић правду.

ПАЗИЗ, 23 марта. — Равашол је признао да је аутор двају атентата, АЛЕКСАНДРИЈА, 24 марта. — Приснио је Ахмет-Ејуб-паша, посиоп царског фирмана. Дочекај је свечано.

ПЕТРОГРАД, 24 марта. — Стане Гирсово знатно се побољшало.

МАДРИД, 25 марта. — Ухваћена су два анархиста у часу кад су стављали динамит у стан пресједника камаре. Напип су им се документи по којима су наијеравали минати динамитом камару, сенат и краљевски двор. У Барцелони су уапшени други анархисти.

БИОГРАД, 26 марта. — „Народни Дневник“ јавља, да се поговара, да ће регент Велимарковић дати оставку из политичких узрока.

ПЕТРОГРАД, 26 марта. — Величанства су се повратила из Гачина и данас присуствовали свечаности гарде. Око 10 маја царска породица иде у Копенгаген. Још се не зна којим ће путем поћи.

КАЈИР, 26 марта. — Церемонија инвеституре фермана одложена је. Кедив је замолно силе да дјествују на Султана, да убухвати и Синајски полуострв у египетску територију.

АНИЖЕР, 26 марта. — Експлозија динамита у биро полиције. Прозори су порушени. Један агент полицајски рашен.

ЦАРИГРАД, 27 марта. — Ферман инвеституре Кедива у кратко одлучује, да синајски полуострв припада у непосредни посјед Турске.

БИОГРАД, 27 марта. — Скупштина је гласовала 26 милиона за војнички буџет, и прихвати продужење трговинског уговора с аустро-угарском до 1 јануара 1893.

ПЕТРОГРАД, 27 марта. — Цар је данас походио Гирса. Стање Гирсово задовољава. „Новости“ препоручују споразум аустро-руски, неутрализацију Балканског полуострва и промјену Књаза Бугарскога.

ЈАВНА БЛАГОДАРНОСТ.

Г. Михаил Каауџеровић, којему је још отац из Кеклића предигао, сјећајућ се у даљини свог отачаста послао је мјесеца фебруара ове године из Одесе на поклон обновљеној саборној цркви у Кеклићу једну велику врло лијепу икону св. Илије у богато израђеном позлаћеном оквиру и једно прекрасно капџело, на којем му племенитом дару цијело племе овим путем изјављује најтоплију благодарност.

Кеклићи, 25 марта 1892. г.

Старатељи саборне цркве св. Илије у Кеклићу.

ЈАВНА БЛАГОДАРНОСТ.

Пречасни г. прото Стево Капичић поконио је до сада Управи Општине Цетињске за општинеки парк на Романовили 120 врло лијепијех букава сађеница, услјед чега се овим пречасном г. проту Стеву Капичићу од стране Управе Општине Цетињске изјављује најтоплија благодарност.

Цетиње, 25 марта 1892.

Управа Општине Цетињске

ЈАВНА БЛАГОДАРНОСТ.

Г. др. Ђ. Кустидија, и г. др. Митар Радуловић дарова и су овоме Друштву „као помоћ у име грађења нове читаонице у Миркову Варош по ф. 5 а Командијер Љешански г. Симон И. Вукчевић даровао је ф. 5 сувише два бријеста да их о свом трошку пренесе за у башту нове читаонице, ће ће се и посадити. Овим путем потписана управа у име друштва изјављује толику благодарност горенаменутим дародаваоцима.

Подгорица, 25 марта 1892. г.

Управа Читаонице.

НА ЗНАЊЕ.

„Грица“ календар црногорски са псмахизмом за 1892 годину може се добити у књижари Марка Д. Иванишевића на Цетињу. Цијена 34 новчића.

О Г Л А С И.

Printemps

NOUVEAUTÉS

Envoi gratis et franco

du catalogue général illustré, renfermant toutes les modes nouvelles pour la SAISON d'ÉTÉ, sur demande affranchie adressée à

MM. JULES JALUZOT & Cie

PARIS

Sont également envoyés franco, les échantillons de tous les tissus composant nos immenses assortiments, mais bien spécifier les genres et prix. Tous les renseignements nécessaires à la bonne exécution des commandes, ainsi que les conditions d'expédition, sont indiqués dans le Catalogue. Envoi franco de port jusqu'à destination de toute commande de 50 francs payée par avance, pouvant être expédiée en un colis postal.

(5—5)

ДОБРА ЗАСЛУГА!

Ко црногорске жигане поштанске билеге скупља плаћам му ја за сваку 100 З. фр. а и више ако су измијешане. Купујем их одмах за готове новце, — ако их и највишој количини има. Сигурност је моја фирма, која је добро позната и која постоји од 1867 године.

Budapest Felix Weis.
Révay-utca 2. Briefmarken Handlung.
(7—10)